

Kiefer Ferenc

(1931-2020)

Kieferrel, az emberrel, valamikor az 1970-es évek elején találkoztam először. Legendák övezték stockholmi utazását, illetve ösztöndíját, legalábbis a mi zöldfülű nemzedékünk köreiben. Kiefer a mai SZTAKI egyik hivatalos szellemi (és jogi) elődjében, az Akadémiai Számítóközpontban dolgozott. Munkahelye s Kiefer ekkori munkássága is a mai számítógépes nyelvészet, a nyelvtechnológia egyik úttörője volt hazánkban. Innen ment Svédországba kutatónak. A Stockholmi Egyetemen és más svéd intézményekben meglehetősen jól beágyazott karriert indított el a maga számára. Itt házasodott másodszer. Felesége a pszichológus Júlia az első (1970 körüli) lengyel tengermelléki zavargásokat követő állami atrocitások menekültje lett, akivel csodálatos életet teremtettek két fiúknak Zalai és Bérc utcai otthonukban.

Kiefer tehát az 1970-es évek elején hazajött Magyarországra ezzel a legendával övezve, mint egy olyan nyelvész, aki már biztos egzisztenciát teremtett Svédországban, s mégis Magyarországot választja. Kiefer a magyar nyelvészetbe "nehezen illeszkedett vissza". Nehezen abban az értelemben, hogy amikor Svédországból hazajött, a magyar konzervatív nyelvészeti hagyomány sok mindent tett azért, hogy megakadályozza Kiefer visszaadaptálódását. Kiefernek az előfeltevések elméletéről írt nagydoktori értekezésének vitáján például hangos összecsapások keletkeztek arra nézve, hogy az a típusú logikai modellálás, amelyet ő alkalmaz a mondatok megértésének elemzésére, amikor összehasonlít olyasmiket, hogy: *Feri elfelejtette, hogy feltette a rántottát*, és egy olyan mondatot, hogy *Feri remélte, hogy Mari feltette a rántottát*. Vajon ennek alapján igaz-e, hogy *Feri feltette a rántottát*, ami az első ún. faktív főmondat után igaz. Mindenesetre a vita olyan méreteket öltött, hogy progresszív tábor, Kiefer strukturális és logikai szemléletének védelmezői egyfolytában azt hangsúlyozták a vita során, hogy lehet, hogy Magyarországon ez nem nyelvészet, de Magyarországon kívül, a világon mindenhol az.

Kiefernek hazatérésekor egyik első dolga volt, hogy igyekezett mintegy leíró tudásszociológiai felmérést végezni a fiatal nyelvészek között és nyitottságával megszerezni a fiatal nyelvészek, az új nemzedék jóakarátát és jó szándékát. Pár hónapja lehetett csupán itthon, amikor március 15-én meghívott minket Bérc utcai, csodálatos kilátású és már akkor csodálatos könyvtárral berendezett lakásába. Azért március 15-én mentünk mert akkor ez tanítási szünet volt. Az Erzsébet-híd alatt, a 8-as busz végállomásánál találkoztunk a ragyogó napsütésben rövid ujjúban.

Kiefer már első Bérc utcai vizitünkör sem kertelt a lelkes fiatalokkal. Mindenkiel saját munkáit és terveit mondatta el. Kikérdezett minket, nem magát akarta promótálni, hanem térképet rajzolni az ifjúság kompetenciáiról. S használta is ezt a térképet, mikor munkákba bevont. Olyan volt, mint a szintén akkoriban hazalátogató Lotz János, aki egyébként Kiefer útjának egyik egyengetője volt Stockholmban s korábban egy Ford ösztöndíj idején Amerikában is. Kiefer azt hangsúlyozta, hogy nem az az érdekes, hogy mit csinálok én Kiefer Ferenc, hanem az, hogy ti mit csináltok, mit fogtok csinálni és mik a terveitek a jövőre nézve. Azonnal kialakított egy térképet a fiatal nyelvészek világáról, s itt olyanokra kell gondolni, mint Bánréti Zoltán, Kenesei István, Komlósi András, Radics Katalin, Réger Zita Szabolcsi Anna és jómagam. Ez a nyitottság eredményezte azután azt, hogy Kiefer bátran segített saját szélesedő nemzetközi tekintélye révén keletkezett publikációkba s együttműködésekbe bevonni a fiatalokat, tágra nyitva az ablakot a hetvenes években.

Kieferrel azután, amikor én a Pasaréti téren laktam albérletben, párszor összefutottam vasárnap délelőttönként is, ahol – s ez Kiefer egész életére jellemző lesz – igaz katolikus hívőként, lányával jött a vasárnapi misére a Pasaréti templomba. Én meg, mint afféle bohém, a vasárnap reggeli sörömért kóvályogtam ki a kocsmába. Lelkiismeret furdalással teli néztem a szépen kiöltözött kislányt, amint elegáns apjával mennek a misére.

Kieferre egész életében is jellemző volt a vendéglátás készsége, s a vendéglátás, a nyitott ház egyúttal a tudományos kapcsolatápolás terepe is volt. A Bérc utcai könyvtárral teli lakás a szellem és a környezet harmóniája

volt. Egyszer, az 1980-as évek második felében, egy karácsonyi havas szünet során meglátogattam Zalai csodálatos birtokát is. Kiefer minden szünetben, tavaszi szünetben, téli szünetben, nyári szünetben az 1980-as évektől állandóan "Zalában" volt, Kiskutason, a Kálócfa pusztai barokk kúriában, ahol egyszerre folytatta elmélyült tudományos munkáját – függetlenül attól, hogy épp milyen adminisztratív szerepei voltak a magyar nyelvészet vezetésében – és örök kertészkedését, amire nagyon büszke volt. Hihetetlen éjszakai sötétségben érkeztünk birtokára, már nem is hittük, hogy megtaláljuk, az út mentén tábortűzező cigányoktól kérdeztük meg, hogy merre lehet Kiefer birtoka, akik azután megmutatták az utat. Kiefer birtoka szélén kis határbeli kápolna is van, s mint később ironikusan elmondta, a kápolnát a rendszerváltás után, mint "földesúrnak" kötelező volt műemlékvédelmi okokból rendben tartania. Ezt ő szívesen tette, mint meggyőződéses hívő katolikus. Ez egyszer igencsak humoros formában is előjött. Bensőséges Kiefer születésnap volt az MTA székházában ahol néhányan köszöntöttük Ferit a Képes teremben. Egyszercsak félszegen nyílik az ajtó, s besompolyog Sándor György, humoralista. Performansz stílusában nyit, körbejár a tekintete a termen, forgolódva kérdezi, *Tessék mondani ez itt a Zeneakadémia? Mert ott fellépésem van...* Kínosan forgolódik mindenki, mit tegyünk. Aztán feloldódik a fesz. Ferit jött köszönteni, aki keresztapja Sándor Gyuri 1978-as megkeresztelkedése óta. Sándor György így aztán Feri zalai jótékonyági rendezvényein is visszatérő szereplő volt.

A zalai tuszkulánium és elvonulás Kiefer állandó jellemzője volt. Büszkén készítgette saját pálinkáit, kínálgatta vele pesti barátait, mint igazi zalai finomsággal. Kiefer általában igazi gourmet volt, mind a szó ételre, mind italra vonatkozó értelmében. Rendkívül finom vörös borokat, és az igazán finom, kiérlelt, házi készítésű pálinkákat értékelte, s sütögető szakács volt. Szép hétvégét töltöttünk ott a karácsonyi és újévi ünnepek között a sötét világból kibontakozó Kiefer kúrián, Zalában. Az is jellemző Ferire, hogy utána már Pesten szabadkozott, hogy meg kellett volna hívjanak Szilveszterre is.

Mindig igyekezett meghívni barátait különböző alkalmakra, hol formálisakra, hol informálisakra, amikor földrészeket átívelő kiterjedt baráti köréből éppen

valaki Pestre látogatott. A Nyelvtudományi Intézetbe, amely akkoriban még a Várban a budai városháza épületében volt, egyszer megérkezett Charles Fillmore, a modern szótári és jelentéstani alapú mondatelmélet legjelentősebb amerikai képviselője, a Kaliforniai Berkeley Egyeteméről. Fillmore-ral és Kieferrel az Intézettel szemben lévő Galamb étterem borospincéjében töltöttük el egy halhatatlan estét. Én akkoriban épp viccmondó korszakomban voltam és borozgatás közben rengeteg viccet adtam elő. Kiefer és Fillmore, ahogy jó pragmatikusokhoz illik, azonnal arra jutottak, hogy valójában a viccek egymáshoz kapcsolódásának és egymáshoz folyásának pragmatikáját kellene megvizsgálni.

Lakásán is sok kiváló emberrel találkoztunk, akiknek vacsorát szervezett. Az egyik furcsa találkozó Jim McCawley-val a chicagói nyelvész volt, aki a mondattan és a jelentéstan egymáshoz illeszkedésének volt kiváló képviselője. Mint kiderült, nemcsak jazz rajongó, akárcsak Kiefer – aki a klasszikus zene és a jazz nagy híve és ismerője volt – hanem kiváló zongorista is. A vacsorára várakozva és a vacsora után McCawley leült Kieferék nappaliban álló zongorájához és elkezdett mindenféle klasszikus jazz darabokat játszani.

Kiefer azután a magyar közegbe beilleszkedve, de sosem belesimulva, a nyelvészetben egy kicsit önállóskodó, különösebb adminisztratív szerepekkel nem rendelkező személyként, az 1980-as években konferenciák sorát és kapcsolatok tömkelegét szervezte. Kiefer életében a tudós és a személyes attraktor, az átkapcsoló szint, a mai értelemben vett hub szerep különleges mozzanata volt ugyanis a *konferenciák szervezése*. Ezek közül jellegzetes és kiemelkedő indulópont volt az ACLS, az Amerikai Tudományos Társaságok Szövetsége és a Magyar Tudományos Akadémia közötti szerződés alapján tartott konferencia Budapesten, majd Berkeley-ben, az 1980-as évek közepén. Ezeken Kiefer kifinomult módon nagyon elegáns résztvevői listával szervezte meg a modern nyelvészeti, elsősorban mondattani és szemantikai irányzatok amerikai és magyar képviselőinek találkozóját. Csak az amerikai listát említem. Julius Moravcsik képviselte a klasszikus nyelvfilozófia, a görögség logikai örökségének jelentőségét a modern nyelvészetben. Paul Kay a Berkeley Egyetemről a színek terminológiai összevetésének és a prototípus

elméletnek a kiemelkedő képviselője volt, mint a szótár és a szemantika gondolkodási, kognitív beágyazásának legjelentősebb képviselője volt itt. Chuck Fillmore, az esetgrammatika elindítója, valójában a vonzatokkal működő nyelvészeti modellek kiinduló képviselője. Ő formálta ki azt a felfogást, amely mára a lexikai típusú mondatelméletek kiindulópontjává vált. Ennek lényege, hogy egy mondat szerkezetében a kiindulópontot a predikátumok vonzatkeretei adják. Ha egy olyan állítmányt veszünk például, hogy *vágja*, akkor annak van egy cselekvő alanyi, egy tárgyi és egy eszközvonzata, és azt a mondatot, hogy *Feri a bárdal vágja a húst* szerkezetileg úgy értelmezzük, hogy a különböző esetek, az angolban és más nyelvekben ezek szemantikai esetek (ÁGENS, CÉL, ESZKÖZ), a magyar nyelvben ezek tényleg nyelvtani, morfológiai esetekként hogyan is kapcsolódnak, s mely helyekhez a mondat gráfban. Ezeket a helyeket mintegy vegyértékeként az ige maga jelöli ki. Egy szó, mint száz, csupa sztár volt itt, akikkel rendkívül intenzíven együttműködve, nagyon sokat tanult a magyar nyelvészet. Hasonló módon, Visegrádon rendezett 1980-ban Kiefer egy konferenciát, ahol a modern logikai nyelvi elemzés és pragmatika szerveződését egy látszólag egyszerű probléma, a kérdések kérdése köré csoportosítva mutatta be a meghívott nagy nemzetközi gárda a meghívott 10-15 fős magyar résztvevő tábor előtt. Olyan résztvevőkre kell gondolni, mint a modern logika egyik vezéralakja, Jaako Hintikka, a számítógépes nyelvészet stockholmi szervezője, Hans Karlgren, és a funkcionális modatelemzés, a prágai iskola két vezető képviselője, Eva Hajičová és Petr Sgall. Az utóbbiak ittléte egy ilyen nyugatos konferencián nem volt ártatlan kérdés. A prágai iskola nyelvészeit, Sgallal az élen elkergették a prágai bölcsészkarról az 1968-os szovjet megszállást követő években, s csak matematikus kollégáik befogadó szolidaritása révén maradt fent a nyugati utazásokból kizárt csoportjuk. Feri mindent megtett a szakmai kultúrák közti dialógus megteremtésére.

Az egyszerű téma az volt, *hogyan is értjük meg a kérdéseket*, s milyen a viszony az igazságértékekkel nem rendelkező kérdések, és az igazságértékkel nem bíró kijelentésszerűen szervezett válaszok között (*Questions and answers*. Springer, 1983). Hogyan funkcionálnak a kérdő mondatok olyan

esetekben, amikor azt mondjuk: *Ki tudná nyitni az ablakot? Miért nem viszed le a szemetet?* stb. Tudjuk jól, hogy az udvariasság kérdésétől kezdve a közvetett beszédaktusok egész elméleti problémájáig, mintegy a kérdések köré kapcsolható a modern, ún. mikro-szociolingvisztika vagy más oldalról, a pragmatika szinte egész kérdésköre.

Kiefernek a sok konferenciaszervezés közepette talán a legnagyobb szerepe, miként tudományos téren is legnagyobb szerepe az alaktanban volt. Ennek fontos közege volt a ma már a nemzetközi közösség által ironikusan osztrák-magyar, K und K morfológiának nevezett, a Bécsi Egyetem Nyelvészeti Tanszéke és a Nyelvtudományi Intézet együttműködéséből indított alaktani konferenciák sorozatának megszervezése volt. Bécsi egyetemi barátja Wolfgang Dressler évtizedeken keresztül együtt dolgozott Kieferrel ezeknek a konferenciáknak a megszervezésén. Kiefer ezekben az évtizedekben állandó vendégprofesszor is volt a Bécsi Egyetemen. Magam is szerencsés voltam, hogy vendégprofesszor lehettem ott hosszú időn keresztül, a rendszerváltás előtt és a rendszerváltás utáni évtizedben. Kezdve attól a kortól, amikor még egyenként kellett kilépési engedélyt kérnünk az országból minden óra megtartásához, sokszor Dressler segítségével be sem vallva, hogy itt oktatásról van szó, egészen odáig, amikor Feri szólt nekem, hogy most már nem érdemes a panziókban lakni, mert a Pázmáneum, Mindszenty bíboros egykori lakhelye nyilvánosan megnyílt a magyar látogatók számára, s amikor ő órákat tart, mindig a Pázmáneumban száll meg. Követtem példáját és én is ott, a Boltzmann-gasse egy kis épületében, valójában pont az Amerikai Követség géppisztolyos tengerészgyalogosok által őrzött épülete mellett laktam attól kezdve, ahol rendkívül szívélyesen látják a magyar vendégeket.

Visszatérve a konferenciákra, a tanítási együttműködések mellett, Dressler és Kiefer évtizedeken keresztül szervezték tehát kétévente a nemzetközi morfológiai konferenciákat, akkor, amikor a nyelvészeti alaktan még nem volt „sikk”. A két professzor machinációinak köszönhetően, a magyarok hosszú időn át, térítésmentes résztvevők voltak. Kremsben, a kis Duna menti városban, a nyári konferenciákon Dressler elérte, hogy a Katolikus Tanítóképző nyáron üresen álló kollégiumaiban ingyen lakhassunk, s részvételi díjat se fizessünk. Krems Szentendre méretű nem akármilyen

kisváros. Amikor megkérdeztem, hogy miért is nevezik Krems und Stein-nak, kiderült, hogy mellette, délebbre van egy Stein nevű másik kisváros, s azzal van összenőve. De a borospincében az is kiderült, hogy a két egymás mellett lévő kisváros között van a borospincék világa, ezt nevezik a helyiek ironikusan *Und*-nak, *És*-nek. Ezekon a konferenciákon az alaktan legkülönbözőbb területeiről jelentek meg előadók, beleértve az engem érdeklő témákat, a gyermeknyelvi fejlődés elemzését, vagy a pszicholingvisztikai feldolgozómunkát, Ann Cutler, Jürgen Weissenborn és mások részvételével. Ma már ezeket Pesten és Bécsben szervezik, de Magyarországon, azokban a klasszikus időkben, amikor Kiefernek döntő szerepe volt a szervezésben, akkor figyelmességből ezeket a konferenciákat mindig kedves vidéki helyszíneken tartották. Például 1986-ban és 1990-ben az akkor még bölcsészkaral nem rendelkező Veszprémben a Veszprémi Akadémiai Bizottság épületében, a várban, vagy 1994-ben Szombathelyen, a püspökség valamilyen egyházi épületében. Kiváló hangulatú, sok emberi kapcsolatot, és sok tudományos együttműködést eredményező konferenciasorozat volt ez. Olyan, ami kifejezte, hogy Kiefer a fiatal nemzedéket támogatva és a kelet-európai kutatók, ezen belül a magyarok nemzetközi kapcsolatteremtésével azt a könnyed kozmopolitizmust szeretné megvalósítani, amely az ő egész tudományfilozófiájára jellemző volt. Modernné lehet tenni a magyar nyelvészetet, de nem úgy, hogy tagadjuk múltját, vagy tagadjuk azt, hogy a magyar mint tárgynyelv érdekel minket, hanem úgy, hogy ezt bekapcsoljuk a legkiválóbb nemzetközi együttműködési közegbe.

Sok segítségét kétszer tudtam viszonzni, mikor meghívtam őt Bloomingtonba, egyik ifjúkori sikere színhelyére, 1992-ben és 2005-ben a Hungarian Chair konferenciájára, a magyar nyelvről illetve a magyar kreativitás módozatairól.

Kiefernek a fiatalokat pályára indító segítsége azután azt eredményezte, hogy a konferenciák mellett nagyszerű nemzetközi kötetekbe is bevonta a fiatalokat. Ennek klasszikus példája az É.Kiss Katalinnal együtt szerkesztett *The Syntactic Structure of Hungarian*, a *Syntax and Semantics* sorozat 27. kötete (1993, Brill).

Kiefer, mint tudós másodlagosan indult a nyelvész pályán. Önéletrajzában el is mondja, hogy valójában, mint matematika-fizika tanár ismerkedett meg a modern nyelvészet problémáival Szépe Györgyön keresztül. Szépe György adja neki azokat a könyveket, amelyek révén azután beiratkozik levelező diákként a Szegedi Bölcsészkar német, majd francia szakára. Akik ismertük, tudjuk, hogy a nyelv iránti érdeklődés nyilván már saját bonyolult nyelvi közegéből is fakadt. Apatinban született, az akkori Jugoszláviában nevelkedett egy jó ideig, majd innen költözött családjával Bajára, és a bácskai német család közegében elsajátított német, a kulturális közegekben elsajátított szerb és magyar eleve háromnyelvűvé tették, hogy azután ezt kiegészítse francia, orosz, angol, svéd és lengyel tudással. Összesen 8 nyelvről van szó. Ezek nemcsak Kiefer által 'kezelt', beszélt és írott nyelvek. Abban az értelemben klasszikus nyelvész volt, hogy sok nyelvet ismert, és ezek legtöbbje egyben kutatási témát, tárgynyelvet is jelentett számára. Ezen személyesen is meglepődtem. Amikor a Nyelvtudományi Intézetben igazgatóhelyettesként üldögélt az intézeti napokon az irodájában, megdöbbenve láttam az asztalán a svéd-magyar szótár korrektúráját. Akkor derült ki számomra, hogy Feri, svéd-magyar kultúráját mintegy kötelezvényként azzal hálálta meg, hogy készített egy svéd és magyar szótárt (1984).

Tudományos munkásságát, a mintegy hivatali gépi nyelvészeti és fordítási közlemények után a mondat kérdéseivel kezdte. Ford ösztöndíjasként az 1960-as években vándorolva Amerikában az MIT közegében megismerkedett a forrongó generatív mondattannal. De emellett Bloomingtonban is volt Sebők Tamás vonzáskörzetében. Ekkor jelent meg máig érdekes könyve, az *Emphasis and word order in Hungarian* (1967) vagyis *A nyomaték és a szórend problémája a magyarban*. Mielőtt É. Kiss Katalin, Kenesei István, Horváth Júlia, Szabolcsi Anna, Surányi Bálint és mások munkássága révén a fókuszba emelés a modern generatív szintakszis alapkategóriájává vált volna, Kiefer 15 évvel korábban már előtérbe állítja, hogy milyen különleges, hogy a magyar szabad szórend egyben szemantikai tagolást is jelent. *A rendőr meglátta a hippiket, vagy A hippiket a rendőr látta meg, vagy A rendőr a hippiket látta meg*, mondatok, miközben a szabad szórendet tükrözik,

egyben igen jelentős jelentéstagoláshoz vezetnek. Ezt az érdeklődését sosem veszítette el, 10 éve jelentkezett az információs szerveződés, a funkcionális mondattagolás új szemléletével (Gécseg Zsuzsa és Kiefer Ferenc, 2009: A new look at information structure in Hungarian. *Natural Language and Linguistic Theory*, 27, 583-622). Az új szemlélet rámutat arra, hogy a pragmatikai topik fogalom elsősorban egy Adott-Új tagolás alapja, míg a logikai alany ettől eltérően predikatív viszonyban áll a mondat egy másik elemével.

Kiefer a mondattan szemantikai megfontolásaiból kiindulva kezdett el az előfeltevések elméletével, előfeltevés és implikáció megkülönböztetésével foglalkozni. Az *előfeltevések elmélete* (1982) azért lesz olyan különösen fontos a logikai alapú nyelvi modellálás számára, mert itt olyan jelenségről van szó, ahol a nyelvi rendszer mintegy előhív hozzáadásokat a mondatokkal kialakított reprezentációkhoz. Ez azonban nem afféle laza konstrukció, mint azt évtizedek múlva fogják sokan, a társadalomtudományi jelentés fogalom és a nyelvészeti szemantika összekapcsolásával hirdetni, hanem szigorú logikai rendbe illeszthető jelenség. Hiszen a preszuppozíciók jellemzője az, hogy a logikai tagadásnál is igazak. Ha azt mondom, hogy *Péter elfelejtette, hogy telefonált az anyjának*, vagy ha ezzel szemben azt mondom, hogy *Péter nem felejtette el, hogy telefonált az anyjának*, mindkét esetben igaz marad mind a főmondat állítása, mind a főmondat tagadása esetén a preszuppozíció, hogy *Péter telefonált az anyjának*. Míg a pusztán implikációs helyzetekben ez nincs így. Kiefer azután ebből kiindulva a magyar szemantika megújításának élharcosa lesz. Tankönyveiben (*Jelentéselmélet*, 2000), tudományos publikációiban a jelentéselméletnek a logikai, a nyelvészeti és a kognitív oldalait egyaránt képviselő szintetikus felfogást állította előtérbe.

Az 1980-as években a nyelvi elemzés két egymástól látszólag nagyon távoli oldalára is áttért Kiefer érdeklődése a mondat és a jelentés problémájáról, az alaktanra, illetve a pragmatikára. Az egyik vég, az összegzés és a kontextusba-állítás, a társas világban való használat lenne a pragmatika, míg a kompozicionalitás, a *kabátjaimat, barátnőimet, becsapásomat* stb. típusú szavak jelentésének levezetése az összetevők jelentéséből lenne a minociózus, a szavak és a mondatok alatti morfológiai szint. Kiefer egyik oldalon a mondat és a szavak alá megy, a másik oldalon a mondat és a szavak

főlé. Ebben igen termékeny és sikeres nyelvészé vált nemcsak a hazai, de a nemzetközi közegben is. Olyan nyelvészé, aki számára mindig természetes volt a filozófiai, a logikai és a formális nyelvészeti mozzanatok egyszerre való kezelése.

Kiefer *munkájának helyei*, műhelyei, vagy épületei, nagyon különösek voltak. Az első munkahelye a mai SZTAKI elődintézménye volt, a Várban működő akadémiai számítóközpont, mai értelemben vett nyelvtechnológiai műhely. Ebben a hidegháborús közegben idehaza is, akárcsak Amerikában vagy a Szovjetunióban, fontosnak tartották a gépi fordítás kérdéskörét. Kiefer ebbe a techno közegbe emelte be a nyelvészeti elemzést és a logikai szemantikát. Ebben a műhelyben végzett munkájaként, nagyon furcsa mód, első nevezetes publikációi az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ kezelésében jelentek meg a gépi fordítás kérdéseiről 60 évvel ezelőtt, az 1960-as években, azután a moszkvai szemantikai és lexikai iskoláról stb. A Nyelvtudományi Intézetben Kiefer klasszikus korszaka az az idő volt, amikor először az Intézet igazgatóhelyettese, majd 10 éven át, 1991-től 2001-ig igazgatója volt. Ekkor az Intézet jó ideig a mára híressé vált Karmelita kolostorban helyezkedett el. Ez volt a korszak, amikor az Intézet elkezdte kialakítani az elméleti nyelvészeti tanszék profilját az ELTE homályosodó profilú és színvonalú általános nyelvészetével szemben. Ez volt az a korszak, amelyben ezt az oktatási tevékenységét a ma oly sokat átkozott Soros Alapítvány is támogatta. A Karmelita kolostor különleges, új műhely volt, ahol Kiefer egyszerre tudta érvényesíteni nagy szervezőerejét a nagy tudományos munkákban, például az *Új Magyar Nyelvtan* és a *Strukturális Magyar Nyelvtan* könyvsorozatának megvalósításában, és tovább tudta vinni a személyes és szakmai mozzanatok összekapcsolását. Olyan hely volt ez, amire akkor még nem a Miniszterelnökség áhítozott, hanem az Alkotmánybíróság. Sólyom László Alkotmánybíróságával alkudozott sokat Kiefer, hogy megkapják-e a Karmelita kolostorért cserébe az Árpád-híd pesti hídfőjénél lévő a XIII. kerületi pártbizottság egykori épületét, ami akkor még a vár aljai, vízivárosi székház helyett, az Alkotmánybíróság székhelye lett. (Ma az *Államkincstár* van itt.) Az alkudozásokból nem lett semmi. Mi viszont ekkor nagyon sok formai kapcsolatot is kialakítottunk Kieferrel, s lelkesen

álmodoztunk. Az 1990-es években volt az az időszak, amikor az egyetemi doktori programok beindultak, bár nem is voltak még igazán doktori iskolák, s egyáltalán kerestük a PhD kereteit. Kiefer és fiatal famulusa, Szabolcsi Anna, nagyon aktívak voltak abban, hogy a nyelvészet és a kognitív tudomány általam képviselt tágabb keretei együtt alakítsanak ki egy kognitív tudományi doktori iskolát. Ebből ugyan nem lett semmi, de ekkor ismertem meg Kiefert, mint igen rugalmas tudományszervezőt is.

Kiefer különleges szerepet töltött be nemzedékem nyelvészeinek életében. Azt is mondhatnám, hogy míg a mi nemzedékünk számára Telegdi Zsigmond volt az értékadó, Szépe György volt a pályán elindító, addig Kiefer Ferenc volt a pályán stabilizáló. A modern nyelvészet nemzetközi kapcsolatainak, nemzetközi trendjeinek, a színvonalnak az örök képviselője, s az a mentor, aki kapcsolatai révén bevezette a fiatalokat a legszínvonalasabb nemzetközi kapcsolatok szövevényébe, műhelyeket és publikációs fórumokat nyitva meg előttünk.

Kiefer olyan mester volt, aki hosszú termékeny és ifjakat pályára tevő élete során végig kívül tudott maradni a pártállami zűrzavarokon, mindig kozmopolita tudott lenni, aki kozmopolitizmusát és nemzetközi hálózatát arra használta, hogy saját magát és az utána következő nemzedéket beillessze a valódi nemzetközi nyelvészet vérkeringésébe.